

ONA TILI DARSLARIDA TA'LIMIY O'YINLARNI QO'LLASHNING AHAMIYATI

Matyoqubova Zuhra Bekturdiyevna

Xorazm viloyati Qo'shkopir tumani

49 – maktab ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi

Matyoqubova Shaxnoza Bekturdiyevna

Xorazm viloyati Qo'shkopir tumani

23 - maktab ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi

Annotatsiya: *ushbu maqolada ona tili va adabiyot fanida qo'llaniladigan interaktiv metodlar, ularning turlari darslarda qo'llash, zamonaviy ta'lim texnologiyalarining ahamiyati haqida yoritilgan.*

Kalit so'zlar: *interaktiv metodlar, zamonaviy o'qituvchi, kim hakam o'yini, so'z va hodisalarni eslash interaktiv o'yini.*

Hozirgi kunda ta'lim sohasida Milliy o'quv dasturlarining yaratilishi, darsliklardagi o'zgarishlar, o'qituvchi va o'quvchilar uchun juda katta yangilik bo'ldi. Yangi darsliklar asosida o'quvchilar fikrlashi, mustaqil ishlashi kerak. Shu bilan birga o'quv ta'limida turli xil harakatli o'yinlar o'quvchilarning qiziqishlarini oshiradi. Hozirgi kunda o'qituvchida pedagogik mahorat bilan birga psixolog bo'lmog'i lozim. Bola psixologiyasini yaxshi tushungan o'qituvchi haqiqiy pedagog bo'la oladi. Har bir darslarda psixologik o'yinlarga bvaqt ajratish darsning qiziqarli bo'lishiga o'quvchining e'tiborini o'ziga tortishga mavzuni yaxshi tushinishga qo'pol qilib aytganda uxlayotgan o'quvchining uyg'otishga juda katta yordam beradi. Va shu bilan birga o'quvchi qachon yana shu darsga kirar ekanmiz degan fikrni uyg'otishga sabab bo'ladi.

“Kim hakam” o'yini

Kim hakam o'yini ona tili darslarida o'tilgan mavzuni mustahkamlash maqsadida olib boriladi. Bunda o'quvchilardan diqqat, hushyorlik, tezkorlik, hozirjavoblik talab etiladi, o'quvchi fikrini jamlashga harakat qiladi. O'qituvchi tomonidan ma'lumotlar tezkorlik bilan o'qiladi. Bunda har bir guruh a'zolari to'g'ri ma'lumotlar uchun - “qizil kartochka”, noto'g'ri ma'lumotlar uchun - “sariq kartochka”larini ko'tarishadi. Natijalarni aniqlab borish uchun har bir guruhga nazoratchilar biriktiriladi.

Bunda deyarli barcha o'quvchilar qatnashadilar va harakat qiladilar. Bu jarayonda o'quvchilar nimadir o'rganadilar. Bunda hamma harakat qiladi, a'lochi ham, o'rta o'quvchi ham, ulgurmovchi ham sergak tortadi. Chunki sinfda o'tirgan bolajonlar yaqinida o'yinlar olamidanda kelgan. Agar o'qituvchi ta'limiy o'yinlarni o'ylab qiziqarli qilib o'tkazsa bolada «hayratlanish» tuyg'usi uyg'onadi, ta'lim-tarbiyaning ana shu jarayoni o'quvchilarning yodidan chiqmaydi va o'yindan ko'zda tutilgan maqsad shakllana boradi. O'yinlar ikki xil ahamiyatga ega bo'lib, ular ta'limiy va tarbiyaviydir.

Hozirgi vaqtda izlanuvchan va tajribali o'qituvchilar bilish faoliyatini jadallashtirishda ta'lim jarayonini didaktik o'yin bilan uyg'unlashtirib samarali natijalarga erishmoqdalar. Didaktik o'yinli dastur yangi mavzuni bayon qilish, mustahkamlash, bolalar bilimini sinab ko'rish va baholash jarayonida qo'llanilishi mumkin. O'qituvchi o'quvchilarni yakka - yakka, keyinchalik guruhli o'yinlarga tayyorlashi, ular muvafaqqiyatli chiqqanidan so'ng ommaviy o'yin darslarini o'tkazishi kerak. Chunki, o'quvchilar didaktik o'yin darslarida ishtirok etish uchun kerakli bilim, ko'nikma va malakalarni egallagan bo'lishlari zarur. Bolaning o'qituvchini aytganini takrorlab loqayd o'tirganidan ko'ra, qanday bo'lsa ham fikr yuritgani mehnat qilgani ma'qul.

“SO‘Z VA HODISALARNI ESLASH” ta’limiy o‘yini.

Sinf o'quvchilari kichik guruhchalarga birlashtiriladi va har bir guruh bittadan so'z tanlaydi.

1. Daraxt, paxta so'zi bilan o'yin boshlanadi. Dovuchcha, danak, do'mbira, doira, do'lana, paxta, piyola, parta, pomidor kabi «d», «p» harflari bilan boshlanadigan so'zlar topiladi.

2. Daraxt, paxta so'zlarining birinchi bo'g'iniga da-, pax- bo'g'in qo'shib so'z hosil qilish.

3. Berilgan so'zlarga ohangdosh so'zlar topish: paxta, taxta, shaxta, vaxta, daraxt, karaxt kabi.

4. Berilgan so'zlar bilan bog'liq bo'lgan barcha so'zlarni eslash: paxta, momiq, chigit, shona, g'o'za, ko'sak; Daraxt, barg, gul, meva, danak, kurtak, tomir, ildiz

5. Berilgan so'zlar ichidan birini tanlash: paxta, xat, daraxt, xatar.

6. Berilgan so'zlar bilan bog'liq birorta hodisani eslash, hikoya, ertak, sarguzasht to'qishga harakat qilish.

7. Berilgan so'zlardan «Sinkveyn» tuzish.

Ko'rinib turibdiki, topshiriqlar bosqichma-bosqich murakkablashib borayapti. Bolaning faoliyati kengayib, tezlashtirilayapti. Shuning uchun u zerikmaydi. O'yin davomida mustaqil fikrlashni kimdir mantiq asosida quradi, kimdir so'zlarni tasodifan aytadi. Hozircha buning ahamiyati yo'q, muhimi u fikrlayapti, mustaqil mulohaza yurityapti. Bolaning o'qituvchini aytganini takrorlab loqayd o'tirgandan ko'ra qanday bo'lsa ham fikr yuritgani, mehnat qilgani ma'qul.

2. «TOPOG‘ON» o‘yini.

3. Tulki, sichqon, mazali non, dush, qochdi, dum, yong‘oq;

4. Xurmo, malla soch, kamon, tush, afsus, daryo, osmon;

5. Taksi, kino, pul, sahifa, chipta, uyalib qoldik, sahna;

6. Ovchi, muzqaymoq, bo'ri, hayvonot bog'i, qafas, daraxt;

7. Tufli, koptok, erka, oyna, ertak, tosh.

3. “BEGONA” o‘yini:

Bunda beshta soʻz bir tanish hikoyadan yoki ertakdan olinib, bitta soʻz begona asardan olinadi. Masalan: «Oʻgay», «Erka», «Mehnatsevar», «Sehrlil sandiq», «Ajdar» bitta «Kulol» begona soʻz. Shu begona soʻzdan ertakni davom ettirishadi. Bola dasturda belgilangan bilimlarni kamida davlat taʼlim standarti talablari darajasida oʻzlashtirishi kerak. Oʻqituvchi bu jarayonni bolaga zavq bagʻishlovchi mana shunday oʻyinlar asosida tuza bilsa, bilim olish jarayoni shodlik va zavq manbaiga aylanadi va shu bilan birga oʻquvchiga erkinlikni his etash imkonini beradi.

KIM KOʻP SOʻZ TUZADI

Oʻquvchilarga biror harf (tovush)ga oid soʻzlar topish vazifasi yuklatiladi. Bu harf (tovush) soʻz boshi, soʻz oʻrtasi va soʻz oxirida keishi lozimligi vazifasi beriladi. Masalan, «a» tovushiga oid soʻzlar toping.

Qisqa vaqt mobaynida maʼlum nazariy bilimlarni oʻquvchiga yetkazish unda ayrim faoliyat yuzasidan koʻnikma, malaka hosil qilish, maʼnaviy sifatlarini shakllantirish, shu bilan birga ularni nazorat qilish hamda baholash, oʻqituvchidan yuksak pedagogik mahorat va chaqqonlik talab etadi.

Oʻquvchilarni mustaqil fikralashga yoʻnaltiruvchi mantiqiy metodlar, interfaol usullarda oʻz aksini topadi. Dars berish usullari taʼlim beruvchining faoliyatini tashkillashtirish vositasidir. Taʼlimga muhokama va rivojlantiruvchi xarakter beruvchi, taʼlim oluvchilarni mahsuldor faoliyatini taʼminlovchi dars berish va oʻqitish usullari – interfaol usullar deyiladi. Ana shunday interfaol metod va texnologiyalardan namunalar keltiramiz:

Taqdimot va muzyurarlar – bu mashgʻulotni boshlash uchun moʻljallangan qisqa mashqlardir. Taʼlim beruvchi va taʼlim oluvchi oʻrtasidagi «toʻsiq»ni yoqotishga qaratilgan usul. Bu metod asosida guruh oʻquvchilari orasidagi oʻzaro ishonch, hurmat, oʻzaro yaqinlikni his etishga oʻrgatish yotadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR ROʻYXATI:

1. Rafiyev A. , Gʻulomova N. Ona tili va adabiyot (kasb-hunar kollejlari uchun darslik). T. , “Sharq”, 2013.
2. Erkaboyeva N. Q. Adabiyot fanidan savol-javoblar toʻplami. T. “Navroʻz”, 2018.
3. Matkasimova, D. B. K., & Makhmudov, K. S. U. (2020). Importance of Interactive Methods in the English Language Grammar Teaching. *Science and Education*, 1(Special Issue 2).